

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.08.2014, sp. zn. 29 Cdo 4340/2011, ECLI:CZ:NS:2014:29.CDO.4340.2011.1

Číslo: 26/2015

Právní věta: Právo na oddělené uspokojení (§ 28 zákona č. 328/1991 Sb.), které se týká majetku patřícího do konkursní podstaty, zaniká i tehdy, byla-li zástavním právem zajištěna pohledávka, která vznikla (až) v období posledních dvou měsíců před podáním návrhu na prohlášení konkursu na majetek dlužníka.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.08.2014

Spisová značka: 29 Cdo 4340/2011

Číslo rozhodnutí: 26

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Bankovní záruka, Incidenční spory, Konkurs, Smlouva o úvěru, Zástavní právo

Předpisy: § 14 odst. 1 písm. e) předpisu č. 328/1991Sb.

§ 14 odst. 1 písm. f) předpisu č. 328/1991Sb.

§ 155 odst. 3 předpisu č. 40/1964Sb.

§ 313 předpisu č. 513/1991Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v B r n ě r o z s u d k e m z e d n e 1 1 . 1 1 . 2 0 0 9 r o z h o d l o ž a l o b ě ž a l o b c e K . b a n k y , a . s . , p r o t i ž a l o v a n ý m 1) A . K . (p o p í r á j í c í m u k o n k u r s n í m u v ě ř i t e l i) a 2) z v l á š t n í m u s p r á v c i k o n k u r s n í p o d s t a t y ú p a d c e E T , s p o l . s r . o . (J U D r . L . B .) , o u r č e n í p r a v o s t i , v ý š e a p o ř a d í p o h l e d á v e k , m i m o j i n é t a k , ž e :

U r č i l , ž e ž a l o b c e m á v ů č i ú p a d c i :

A) Úvěrovou pohledávku v celkové výši 79 789 525,88 Kč, vzniklou na základě Dodatku č. 6 ze dne 28. 2. 2006 k Rámcové smlouvě o poskytování finančních služeb ze dne 28. 11. 2003 (dále jen „úvěrová pohledávka“), a to s nárokem na oddělené uspokojení ze zpeněžení budov a pozemků specifikovaných ve výroku rozsudku (dále jen „zastavené nemovitosti“) a ze zpeněžení pohledávek úpadce za třetími osobami konkretizovanými ve výroku rozsudku (dále jen „zastavené pohledávky“).

B) Nepodmíněné pohledávky z (šesti) bankovních záruk uvedených ve výroku rozsudku, vzniklé plněním ve prospěch označených beneficentů (dále jen „nepodmíněné pohledávky vzniklé plněním na bankovní záruky“) a podmíněné pohledávky pro případ plnění ze (sedmnácti) bankovních záruk

vystavených ve prospěch ve výroku uvedených beneficentů (dále jen „podmíněné pohledávky z bankovních záruk“), a to s nárokem na oddělené uspokojení ze zpeněžení zastavených nemovitostí (výrok II.).

Dále uložil prvnímu žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 1000 Kč a rozhodl, že ve vztahu mezi žalobcem a druhým žalovaným nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení (výroky III. a IV.).

Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

1) Žalobce a úpadce uzavřeli dne 28. 11. 2003 rámcovou smlouvu o poskytování finančních služeb, s tím, že se (mimo jiné) dohodli na poskytnutí revolvingového úvěru do výše 30 000 000 Kč za účelem profinancování pohledávek z obchodního styku do lhůty splatnosti. Úvěr měl být čerpán do 30. 11. 2004, s konečnou splatností 1. 12. 2004. Ke smlouvě uzavřeli úhrnem šest dodatků, přičemž v dodatku č. 6 ze dne 28. 2. 2006 sjednali poskytnutí revolvingového úvěru až do výše 80 000 000 Kč s dobou čerpání do 28. 2. 2007 a s konečnou splatností 1. 3. 2007.

2) Žalobce poskytl úpadci úvěr ve výši 80 000 000 Kč, přičemž k 26. 9. 2006 „činil zůstatek úvěru 79 734 000 Kč a splatné úroky 55 525,88 Kč“; úvěr úpadce čerpal dne 1. 3. 2006.

3) Dne 28. 12. 2004 uzavřeli žalobce a úpadce smlouvu o zastavení pohledávek, a to k zajištění závazku úpadce vůči žalobci z revolvingového úvěru ve výši 80 000 000 Kč včetně příslušenství a případně dalších nároků ve smlouvě specifikovaných. Zástavou byly (způsobilé) pohledávky úpadce za třetími osobami, uvedené v seznamu pohledávek, který tvoří přílohu č. 1 smlouvy, a dále pohledávky úpadce za třetími osobami, které úpadce předložil žalobci v novém seznamu pohledávek, který žalobce odsouhlasí (rozuměj zastavené pohledávky). Zástavní právo podle smlouvy vzniká jednak uzavřením smlouvy ve vztahu k pohledávkám obsaženým v příloze č. 1, jednak potvrzením „nového“ seznamu ve vztahu k pohledávkám tam uvedeným. Ke smlouvě byly následně zpracovány nové seznamy v období od 10. 1. 2005 do 12. 5. 2006, obsahující označení dlužníka, faktur, ze kterých pohledávka dlužníka za třetími osobami „vyplývá“, které žalobce odsouhlasil.

4) Dne 18. 4. 2005 uzavřeli žalobce a úpadce zástavní smlouvu k zastaveným nemovitostem, a to k zajištění pohledávek žalobce za úpadcem vzniklých z úvěrů do 31. 12. 2015 (a to do výše 200 000 000 Kč) a vzniklých z bankovních záruk do 31. 12. 2015 (v celkové výši do 200 000 000 Kč); zástavní právo bylo vloženo do katastru nemovitostí s účinností k 18. 4. 2005.

5) V souladu se záručními listinami plnil žalobce ve prospěch označených beneficentů z titulu bankovních záruk (na závazky úpadce), přičemž k těmto plněním došlo ve dnech 4. 12. 2006, 23. 2. 2007, 6. 6. 2007, 19. 6. 2007 a 8. 9. 2009 (viz nepodmíněné pohledávky vzniklé plněním na bankovní záruky).

6) Žalobce převzal bankovní záruku za závazky úpadce i ve vztahu k dalším beneficentům (viz podmíněné pohledávky z bankovních záruk).

7) Krajský soud v Brně usnesením ze dne 6. 9. 2006 prohlásil (na základě návrhu podaného dne 19. 7. 2006) konkurs na majetek úpadce; zvláštním správcem konkursní podstaty úpadce ustanovil JUDr. L. B.

8) Žalobce přihlásil do konkursu vedeného na majetek úpadce úvěrovou pohledávku (včetně práva na oddělené uspokojení ze zpeněžení zastavených nemovitostí a zastavených pohledávek), dále nepodmíněné pohledávky vzniklé plněním na bankovní záruky (včetně nároku na oddělené uspokojení ze zpeněžení zastavených nemovitostí) a podmíněné pohledávky z bankovních záruk (včetně práva na oddělené uspokojení ze zpeněžení zastavených nemovitostí).

9) Na zvláštním přezkumném jednání dne 22. 5. 2007 první žalovaný popřel všechny pohledávky žalobce co do důvodu, výše i pořadí (práva na oddělené uspokojení). Druhý žalovaný přihlášené pohledávky uznal co do důvodu a výše; částečně je popřel co do pořadí (práva na oddělené uspokojení).

Na tomto základě soud prvního stupně, odkazuje na ustanovení § 23 odst. 2 a § 24 odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“), a máje žalobu za včasnou, uzavřel, že:

1. Úvěrová pohledávka ve výši 79 789 525,88 Kč je po právu, když ve smyslu ustanovení § 497 a § 504 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, úpadci vznikla povinnost vrátit žalobci poskytnuté peněžní prostředky a zaplatit úroky, přičemž tuto povinnost v rozsahu výše zmíněné částky nesplnil.

2. Po právu jsou i nepodmíněné pohledávky vzniklé plněním na bankovní záruky, když v souladu se záručními listinami žalobce ve prospěch beneficentů ve smyslu ustanovení § 313 a § 319 obch. zák. plnil a podle ustanovení § 321 odst. 2 obch. zák. mu v rozsahu poskytnutého plnění vznikla pohledávka za úpadcem; žalobce přitom ve prospěch beneficentů plnil v období od 4. 12. 2006 do 8. 9. 2009.

3. Právě jsou i podmíněné pohledávky z titulu bankovních záruk.

4. Žalobci svědčí (i) právo na oddělené uspokojení shora uvedených pohledávek ze zpeněžení zastavených nemovitostí.

5. Žalobce má (rovněž) právo na oddělené uspokojení úvěrové pohledávky ze zpeněžení zastavených pohledávek.

6. V situaci, kdy žalobce „uzavřel k zajištění svých pohledávek zástavní smlouvy v roce 2005“ a návrh na prohlášení konkursu na majetek úpadce byl podán 19. 7. 2006, nejde o případ předvídaný ustanovením § 14 odst. 1 písm. e) a f) ZKV. Zmíněná ustanovení mají zabránit tomu, aby ve lhůtě dvou měsíců před podáním návrhu na prohlášení konkursu nebo po podání tohoto návrhu docházelo k uzavírání nových zástavních smluv mezi věřitelem a úpadcem, nikoli postihnout „bdělé“ věřitele, kteří si své pohledávky vůči obchodnímu partnerovi zajistili zástavním právem v době, kdy ještě nebylo patrné, že tento bude v budoucnu v úpadku.

V r c h n í s o u d v Olomouci k odvolání prvního žalovaného rozsudkem ze dne 28. 4. 2011 rozhodl (mimo jiné) tak, že rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II. ohledně pravosti podmíněných pohledávek z bankovních záruk /konkrétně pohledávek č. 13 (z bankovní záruky do výše 678 804,85 Kč pro případ plnění ve prospěch beneficenta PSG, a. s., na základě záruční listiny ze dne 6. 4. 2006/ a č. 17 /z bankovní záruky do výše 417 693 Kč pro případ plnění ve prospěch beneficenta TE na základě záruční listiny ze dne 4. 4. 2006/) změnil tak, že určil pravost těchto pohledávek jako nepodmíněných (třetí výrok); ve zbývající části výroku II. (přihlížeje k tomu, že vzhledem k dispozitivním úkonům žalobce „zůstal předmětem přezkumu požadavek žalobce na určení úvěrové pohledávky ve výši 79 734 000 Kč, včetně nároku na oddělené uspokojení“) rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (čtvrtý výrok) a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (pátý a šestý výrok).

Jelikož v konkursním řízení vedeném na majetek úpadce „bylo pravomocně rozhodnuto o procesním nástupnictví“ J. K., který vstoupil do tohoto řízení jako nabyvatel pohledávky (původního) věřitele (A. K.), odvolací soud ve věci dále jednal se jmenovaným (jako prvním žalovaným).

Odvolací soud se na základě zjištění učiněných soudem prvního stupně a po doplnění dokazování (ohledně skutečnosti, že žalobce v květnu a červnu 2010 plnil z bankovních záruk č. 13 a č. 17 částky 678 804,85 Kč a 417 693 Kč) – cituje ustanovení § 156 odst. 1 a 2, § 157 odst. 1 a § 159 odst. 1

zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ustanovení § 313 a § 321 odst. 1 a 2 obč. zák. a § 14 odst. 1 písm. e) a f) a § 15 ZKV – ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně „ve vztahu k úvěrové pohledávce žalobce“, maje za prokázané čerpání úvěru úpadcem a dovozuje, že první žalovaný popřel (jen) pravost (a nikoli výši) zmíněné pohledávky. Po právu shledal (shodně se soudem prvního stupně) i nepodmíněné pohledávky žalobce vzniklé plněním na bankovní záruky, přičemž vzhledem ke skutečnosti, že žalobce v květnu a červnu 2010 plnil i na bankovní záruky (viz pohledávky č. 13 a č. 17), korigoval závěr soudu prvního stupně jen potud, že i v případě těchto záruk jde o pohledávky nepodmíněné.

Ve vztahu k právu žalobce na oddělené uspokojení ze zastavených nemovitostí a ze zastavených pohledávek odvolací soud přitakal závěru soudu prvního stupně, podle něhož jsou zástavní smlouvy určitými právními úkony ve smyslu ustanovení § 37 obč. zák., neboť „obsahují dostatečně určité vymezení předmětu zástavy - nemovitostí i zajišťovaných pohledávek určitého druhu, které mají vznikat zástavnímu věřiteli vůči dlužníku (zástavci) v budoucnu. Z obsahu zástavních smluv vyplývá, že jsou zajišťovány pohledávky z úvěrů a z bankovních záruk vždy do celkové výše 200 000 000 Kč, jakož i to, že „předmětem zajištění jsou takové pohledávky, které vzniknou od uzavření smlouvy do 31. 12. 2015“.

S poukazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2005 (správně 3. 11. 2005), sp. zn. [29 Odo 1014/2003](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 2, ročník 2006, pod číslem 15, odvolací soud ve vztahu k okamžiku vzniku zástavního práva zdůraznil, že je-li budoucí pohledávka zajištěna zástavním právem k nemovitostem, vzniká zástavní právo již dnem vkladu do katastru nemovitostí; realizační funkce zástavního práva se však prosadí teprve dnem, když vznikne budoucí (v zástavní smlouvě označená) zajišťovaná pohledávka. I když je zástavní smlouva platným právním úkonem, zástavní právo nevznikne, jestliže nevznikla pohledávka, kterou má zástavní právo zajišťovat. Jakmile pak budoucí (v zástavní smlouvě řádně identifikovaná) zajišťovaná pohledávka vznikne, prosadí se i zástavní právo, kterým byla zajištěna, vložené již dříve do katastru nemovitostí, a to - co do pořadí vzniku zástavního práva - s účinky ke dni vkladu tohoto zástavního práva do katastru nemovitostí.

V poměrech projednávané věci je tak nepochybné, že zástavní právo vzniklo ke dni vkladu zástavního práva do katastru nemovitostí, neboť budoucí pohledávky (z titulu úvěru a bankovních záruk) po uzavření zástavní smlouvy vznikly. „Okamžikem vzniku těchto pohledávek se proto uplatnila pouze realizační funkce zástavního práva, tedy vznikem zajištěné pohledávky se prosadilo i zástavní právo, kterým byla pohledávka zajištěna, vložené již dříve do katastru nemovitostí s účinky vzniku tohoto zástavního práva ke dni jejího vkladu do katastru nemovitostí“.

Zástavní právo k pohledávkám pak vzniklo na základě platně uzavřené zástavní smlouvy ke dni 28. 12. 2004 a „jejích dodatků (seznamů pohledávek) uzavřených v období od 10. 1. 2005 do 12. 5. 2006, a to k jednotlivým pohledávkám jako předmětu zástavy uvedených v této smlouvě a jejich dodatcích, uzavřených více jak dva měsíce před podáním návrhu na prohlášení konkursu“.

Z výše uvedených důvodů podle odvolacího soudu není opodstatněná výhrada prvního žalovaného o tom, že žalobce nemá právo na oddělené uspokojení pohledávek dle ustanovení § 14 odst. 1 písm. e), popř. písm. f) ZKV.

Přitom neshledal opodstatněným ani poukaz prvního žalovaného na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 2005, sp. zn. [21 Cdo 2939/2004](#), uveřejněný pod číslem 70/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 70/2006“), když jak v R 70/2006, tak v rozsudku sp. zn. [29 Odo 1014/2003](#) Nejvyšší soud shodně uzavřel, že zástavní právo na základě platné zástavní smlouvy nevznikne, jestliže nevznikla pohledávka, kterou má zástavní právo zajišťovat.

Konečně v této souvislosti odvolací soud doplnil, že „zákonná úprava připouští zajištění i budoucí

pohledávky, je-li tato pohledávka v zástavní smlouvě řádně identifikována. Jde tedy o pohledávku, která vznikne teprve po prohlášení konkursu, kdy již v době před prohlášením konkursu byl založen a platně existoval závazkový právní vztah, ze kterého věřiteli dosud nevzniklo právo na plnění (pohledávka) vůči dlužníku (úpadci). Takovou pohledávku musí věřitel do konkursního řízení, chce-li být v něm uspokojen, přihlásit jako podmíněnou pohledávku podle ustanovení § 20 odst. 4 ZKV, včetně jejího případného práva na oddělené uspokojení ze zajištění. Právo na oddělené uspokojení věřiteli vznikne, je-li v průběhu konkursního řízení pohledávka zjištěna a splněna podmínka, na kterou je vázán její vznik. Umožňuje-li zákonná úprava přihlásit podmíněnou pohledávku, která se po splnění podmínky stala pohledávkou nepodmíněnou, pak stejný princip platí u budoucích pohledávek s právem na oddělené uspokojení ze zajištění. Tímto nedochází k transformaci nezajištěné pohledávky v zajištěnou, ale pouze podmíněná pohledávka s právem na oddělené uspokojení (ze zajištění) se stává splněním podmínky pohledávkou nepodmíněnou s právem na oddělené uspokojení“.

Proti rozsudku odvolacího soudu co do jeho třetího a čtvrtého výroku podal první žalovaný dovolání, spatřuje zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu v řešení otázky vzniku práva na oddělené uspokojení a otázky, zda okamžik vzniku zástavního práva a okamžik vzniku práva na oddělené uspokojení jsou vždy totožné či zda se mohou lišit, případně zda „právo na oddělené uspokojení k nemovitostem na základě zástavní smlouvy vložené do katastru nemovitostí sice vznikne až vznikem budoucí zajištěné pohledávky, ale vznikne se zpětným účinkem ke dni vkladu zástavního práva do katastru nemovitostí dle předmětné zástavní smlouvy“.

Dovolatel namítá, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, tj. uplatňuje dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, a to jde-li o posouzení „okamžiku, kdy vzniká věřiteli právo na oddělené uspokojení ze zpeněžení nemovitostí či ze zpeněžení pohledávek a v důsledku toho o posouzení, zda věřitelé toto právo získali v posledních dvou měsících před podáním návrhu na konkurs či po jeho podání“.

Dovolatel akcentuje, že soudy nižších stupňů nesprávně vyložily ustanovení § 14 odst. 1 písm. e) a f) ZKV, jakož i závěry formulované v R 70/2006, maje za to, že právo na oddělené uspokojení jako takové (z důvodu zástavního práva sloužícího k zajištění budoucích pohledávek) vzniká až okamžikem, kdy nastane poslední z níže uvedených skutečností, a to v případě zástavního práva k nemovitostem - „platné a účinné uzavření zástavní smlouvy a vklad do katastru nemovitostí“ (u zástavního práva k pohledávkám - „platné a účinné uzavření zástavní smlouvy a vznik zastavené pohledávky“) a vznik zajišťované pohledávky. „Teprve tehdy, jsou-li splněny všechny shora uvedené podmínky, lze hovořit o tom, že věřitel získal právo na oddělené uspokojení, tedy právo na uspokojení své pohledávky ze zpeněžení předmětu tvořícího zajištění. Do té doby právo na uspokojení pohledávky ze zástavy neměl, protože neměl ještě žádnou pohledávku, kterou by takto mohl uspokojit (jelikož ta dosud nevznikla)“.

Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu „v napadených bodech“ zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zčásti rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení, ve zbylé části pak dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčním zákonem), byl s účinností od 1. 1. 2008 zrušen zákon o konkursu a vyrovnání (§ 433 bod 1. a § 434), s přihlédnutím k § 432 odst. 1 insolvenčního zákona se však pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto

zákona (a tudíž i pro spory vedené na jejich základě) použijí dosavadní právní předpisy (tedy vedle zákona o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. prosince 2007, i občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. prosince 2007). Srov. k tomu též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. [29 Cdo 3375/2010](#), uveřejněného pod číslem 41/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Dovolání prvního žalovaného Nejvyšší soud shledává přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. a to ve výkladu ustanovení § 14 odst. 1 písm. e) a f) ZKV, jde-li o otázku vzniku práva na oddělené uspokojení, dosud v judikatuře Nejvyššího soudu beze zbytku nezodpovězenou.

Nejvyšší soud v první řadě předepisuje, že jakkoli dovolatel výslovně napadl dovoláním rozsudek odvolacího soudu ve třetím a čtvrtém výroku, posuzováno podle obsahu (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) není pochyb o tom, že nesouhlasí jen s těmi částmi dotčených výroků, kterými odvolací soud rozhodl o právu žalobce, aby jeho pohledávky byly uspokojeny ze zpeněžení věci, práva nebo pohledávky, jimiž byly zajištěny.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 14 odst. 1 ZKV prohlášení konkursu má (mimo jiné) tyto účinky: (...) e) nelze provést výkon rozhodnutí (exekuci) postihující majetek patřící do podstaty a k tomuto majetku nelze ani nabýt právo na oddělené uspokojení (§ 28), f) zanikají práva na oddělené uspokojení (§ 28), která se týkají majetku patřícího do podstaty a věřitelé je získali v posledních dvou měsících před podáním návrhu na prohlášení konkursu anebo po podání tohoto návrhu; byly-li však věci, práva nebo pohledávky v této době také zpeněženy, patří do podstaty získaný výtěžek.

Podle ustanovení § 28 odst. 1 ZKV věřitelé pohledávek, které byly zajištěny zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, převodem práva dle § 553 obč. zák. nebo postoupením pohledávky dle § 554 obč. zák. (dále jen „oddělení věřitelé“), mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena ze zpeněžení věci, práva nebo pohledávky, jimiž byla zajištěna.

Podle ustanovení § 155 obč. zák. zástavním právem může být zajištěna pohledávka peněžitá i nepeněžitá. Zástavní právo se vztahuje i na příslušenství této pohledávky (odstavec 1). Zástavním právem může být zajištěna i pohledávka, která má v budoucnu vzniknout, anebo pohledávka, jejíž vznik je závislý na splnění podmínky (odstavec 3).

Podle ustanovení § 156 obč. zák. zástavní právo vzniká na základě písemné smlouvy (§ 552) nebo rozhodnutí soudu o schválení dohody o vypořádání dědictví. Za podmínek stanovených zákonem může zástavní právo vzniknout na základě rozhodnutí soudu nebo správního úřadu. Zástavní právo může vzniknout také ze zákona (odstavec 1). Zástavní smlouva musí obsahovat označení zástavy a pohledávky, kterou zástava zajišťuje (odstavec 2). Jsou-li zástavou nemovité věci, které se neevidují v katastru nemovitostí, věci hromadné, soubory věcí nebo movité věci, k nimž má zástavní právo vzniknout, aniž by byly odevzdány zástavnímu věřiteli nebo třetí osobě (§ 157 odst. 2 a 3), musí být zástavní smlouva sepsána ve formě notářského zápisu (odstavec 3).

Podle ustanovení § 157 odst. 1 obč. zák. zástavní právo k nemovitým věcem a k bytům nebo nebytovým prostorům ve vlastnictví podle zvláštního právního předpisu vzniká vkladem do katastru nemovitostí, nestanoví-li zákon jinak.

Podle ustanovení § 159 obč. zák. zástavní právo k pohledávce vzniká uzavřením smlouvy, pokud v ní není ujednáno něco jiného (odstavec 1). Zástavní právo k pohledávce je vůči dlužníku zastavené

pohledávky (poddlužníku) účinné doručením písemného oznámení zástavního dlužníka o něm, nebo tím, že zástavní věřitel poddlužníku prokáže vznik zástavního práva (odstavec 2).

Podle ustanovení § 313 obch. zák. bankovní záruka vzniká písemným prohlášením banky v záruční listině, že uspokojí věřitele do výše určité peněžní částky podle obsahu záruční listiny, jestliže určitá třetí osoba (dlužník) nesplní určitý závazek nebo budou splněny jiné podmínky stanovené v záruční listině.

Podle ustanovení § 316 odst. 1, věty první, obch. zák. banka ručí za splnění zajištěného závazku do výše částky a za podmínek stanovených v záruční listině.

Podle ustanovení § 321 odst. 2 obch. zák. dlužník je povinen zaplatit bance to, co banka plnila podle své povinnosti ze záruční listiny vystavené v souladu se smlouvou uzavřenou s dlužníkem.

V poměrech projednávané věci je dále pro řešení otázky případného zániku práva na oddělené uspokojení (§ 28 ZKV), které se týká majetku patřícího do konkursní podstaty, podstatné, že zástavním právem byla zajištěna jednak budoucí pohledávka žalobce za úpadcem (rozuměj úvěrová pohledávka, u které je - z hlediska jejího vzniku - rozhodující, zda byl úvěr následně vskutku zcela nebo zčásti čerpán), jednak byly zajištěny pohledávky, jejichž vznik byl závislý na splnění podmínky (rozuměj pohledávky, jež měly žalobci vůči úpadci vzniknout až plněním žalobce vůči třetím osobám na základě bankovních záruk).

Nejvyšší soud v této souvislosti zdůrazňuje, že již v R 70/2006 formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož zákon k platnosti smlouvy o zřízení zástavního práva vyžaduje, aby v ní byla určena zajišťovaná pohledávka, a nikoli také to, aby taková pohledávka ve skutečnosti vznikla. Platná je proto zástavní smlouva i tehdy, jestliže zajišťovaná pohledávka nikdy nevznikla, jestliže zajišťovaná pohledávka zanikla ještě před uzavřením zástavní smlouvy, jestliže zajišťovaná pohledávka, která má vzniknout teprve v budoucnu, ve skutečnosti nevznikne, jestliže se nesplní podmínka, na níž je závislý vznik zajišťované pohledávky, apod. Zástavní právo je právem akcesorickým. Vyplývá z toho, že zástavní právo platně vznikne na základě platné zástavní smlouvy, jen jestliže platně vznikla také pohledávka, k jejímuž zajištění má sloužit. Jestliže pohledávka, pro kterou bylo zástavní právo zřízeno, ve skutečnosti platně nevznikla (například proto, že nedošlo k uzavření smlouvy, podle které měla pohledávka vzniknout, že je taková smlouva neplatná apod.), není tu zástavní právo, i kdyby samotná zástavní smlouva byla bezvadná. Neexistuje-li tedy pohledávka, která má být zajištěna zástavním právem, není to důvodem neplatnosti zástavní smlouvy; tato okolnost má za následek, že podle zástavní smlouvy – ačkoliv jde o platný právní úkon a i když, jde-li o nemovitost, bylo podle ní vloženo zástavní právo do katastru nemovitostí – zástavní právo nevznikne. Jde-li o zajištění pohledávky, která teprve v budoucnu vznikne nebo jejíž vznik je závislý na splnění určité podmínky (případně o kombinaci těchto skutečností), pak z akcesorické povahy zástavního práva vyplývá, že zástavní právo se může vztahovat jen k takové pohledávce (v takové výši), která skutečně vznikla (srov. též rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2002, sp. zn. [21 Cdo 957/2001](#) a ze dne 14. 5. 2004, sp. zn. [21 Cdo 2217/2003](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 5, ročník 2002, pod č. 76 a č. 6, ročník 2004, pod číslem 110).

K výše uvedeným závěrům se přitom Nejvyšší soud přihlásil (odkazem na důvody rozsudku sp. zn. [21 Cdo 2217/2003](#)) mimo jiné i v rozsudku sp. zn. [29 Odo 1014/2003](#), přičemž (pouze) dodal, že jakmile budoucí (v zástavní smlouvě řádně identifikovaná) zajišťovaná pohledávka vznikne, prosadí se i zástavní právo, kterým byla zajištěna, vložené již dříve do katastru nemovitostí, a to - co do pořadí vzniku zástavního práva - s účinky ke dni vkladu tohoto zástavního práva do katastru nemovitostí. Jinými slovy, jde-li o dobu vzniku zástavního práva, mezi R 70/2006 a rozsudkem sp. zn. [29 Odo 1014/2003](#) není rozpor.

I. K právu na oddělené uspokojení úvěrové pohledávky ze zpeněžení zastavených nemovitostí.

Jelikož skutkové okolnosti týkající se uzavření zástavní smlouvy k (zastaveným) nemovitostem, vkladu zástavního práva do katastru nemovitostí a vzniku úvěrové pohledávky (čerpání úvěru), dovoláním nebyly (a vzhledem ke způsobu, jakým byla založena přípustnost dovolání, ani nemohly být) zpochybněny, Nejvyšší soud vychází z toho, že:

- a) Zástavní smlouvu žalobce a úpadce uzavřeli 18. 4. 2005.
- b) Zástavní právo podle výše zmíněné smlouvy bylo vloženo do katastru nemovitostí 28. 4. 2005, s účinky ke dni 18. 4. 2005.
- c) Zástavním právem zajištěná úvěrová pohledávka vznikla (tj. úvěr byl úpadcem čerpán) 1. 3. 2006.
- d) Návrh na prohlášení konkursu na majetek úpadce byl podán 19. 7. 2006.

Ze shora uvedených skutečností je zřejmé, že žalobce získal právo na oddělené uspokojení úvěrové pohledávky ze zpeněžení zastavených nemovitostí, tedy právo, které se týká majetku patřícího do konkursní podstaty, dříve než v posledních dvou měsících před podáním návrhu na prohlášení konkursu. Předpoklady pro zánik práva na oddělené uspokojení označené pohledávky určené ustanovením § 14 odst. 1 písm. f) ZKV potud naplněny nejsou a dovolání prvního žalovaného v této části není důvodné.

II. K právu na oddělené uspokojení úvěrové pohledávky ze zpeněžení zastavených pohledávek.

Z odůvodnění napadeného rozhodnutí je zjevné, že odvolací soud posuzoval otázku (ne)existence předpokladů pro (případný) zánik práva na oddělené uspokojení ve smyslu ustanovení § 14 odst. 1 písm. f) ZKV ve vazbě na datum uzavření smlouvy o zastavení pohledávek (28. 12. 2004) a na data jejích dodatků (seznamů pohledávek) uzavřených v období od 10. 1. 2005 do 12. 5. 2006, přičemž dospěl k závěru, podle něhož právo žalobce na oddělené uspokojení vzniklo dříve, než v posledních dvou měsících před podáním návrhu na prohlášení konkursu.

Jakkoliv platí, že zástavou může být i (způsobilá) pohledávka (srov. § 159 obč. zák.), přičemž může jít (i) o pohledávku, která dosud není splatná nebo která má vzniknout teprve v budoucnu, jestliže je jisté, že vznikne (srov. např. Bureš, J. - Drápal, L.: Zástavní právo v soudní praxi, 2. doplněné vydání, Praha, C. H. Beck 1997, str. 8), není pochyb o tom, že předpokladem vzniku zástavního práva k pohledávce je (mimo jiné) i existence (zastavené) pohledávky. Jinými slovy, nevznikne-li (zastavená) pohledávka, není zde ani zástavní právo; tím není dotčen závěr, podle kterého se po vzniku (zastavené) pohledávky prosadí i zástavní právo - a to co do pořadí - podle data uzavření zástavní smlouvy (nebylo-li sjednáno něco jiného). Z hlediska ustanovení § 14 odst. 1 písm. f) ZKV je tak rozhodující, zda (zastavená) pohledávka vskutku vznikla dříve než v posledních dvou měsících před podáním návrhu na prohlášení konkursu.

V situaci, kdy dodatky ke smlouvě o zastavení pohledávek byly uzavřeny v období od 10. 1. 2005 do 12. 5. 2006 a kdy k posledně uvedenému datu zastavené pohledávky již vznikly (o čemž ostatně nebylo mezi účastníky řízení sporu), ani v této části Nejvyšší soud nemá dovolání za opodstatněné.

III. K právu na oddělené uspokojení nepodmíněných pohledávek vzniklých plněním na bankovní záruky a podmíněných pohledávek z bankovních záruk ze zpeněžení zastavených nemovitostí.

Právní posouzení věci odvolacím soudem, ústící v závěr o právu žalobce na oddělené uspokojení této skupiny pohledávek, má Nejvyšší soud za rozporné se závěry obsaženými (mimo jiné) v R 70/2006, jakož i v rozsudku sp. zn. [29 Odo 1014/2003](#).

Jde-li o zástavní právo k zastaveným nemovitostem, jímž byly zajištěny pohledávky vzniklé plněním na bankovní záruky (včetně pohledávek č. 13 a č. 17), je ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů zjevné, že žalobce z titulu bankovních záruk ve prospěch beneficentů plnil (a v důsledku poskytnutých plnění mu vznikly pohledávky za úpadcem) v období od 4. prosince 2006 do 8. 9. 2009 (respektive v květnu a červnu 2010), tj. v období po podání návrhu na prohlášení konkursu (19. 7. 2006) a po prohlášení konkursu na majetek úpadce (6. 9. 2006). Vzniku práva žalobce na oddělené uspokojení (§ 28 ZKV) tak bránilo ustanovení § 14 odst. 1 písm. e) ZKV.

I v tomto ohledu se totiž plně uplatní pravidlo, podle kterého bez existence zástavním právem zajištěné pohledávky nelze hovořit o vzniku práva na oddělené uspokojení; skutečnost, že po vzniku zajišťované pohledávky se - co do pořadí vzniku zástavního práva - prosadí s účinky ke dni vkladu do katastru nemovitostí i zástavní právo, tím není dotčena.

Výše uvedený závěr přitom bez dalšího platí i ve vztahu k podmíněným pohledávkám z bankovních záruk (rozuměj k zajištěným pohledávkám, které žalobci vůči úpadci do data rozhodnutí odvolacího soudu ještě nevznikly).

Jelikož právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá a které bylo dovoláním zpochybněno, není v rozsahu, v němž bylo určeno právo na oddělené uspokojení nepodmíněných pohledávek žalobce vzniklých plněním na bankovní záruky a podmíněných pohledávek žalobce z bankovních záruk ze zpeněžení zastavených nemovitostí, správné, Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu v tomto rozsahu, jakož i v souvisejících výrocích o nákladech řízení zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, o. s. ř.).

Ve zbývající části, tj. v rozsahu, v němž směřovalo proti výrokům rozsudku odvolacího soudu ohledně práva na oddělené uspokojení úvěrové pohledávky ze zpeněžení zastavených nemovitostí a zastavených pohledávek, Nejvyšší soud dovolání zamítl (§ 243b odst. 2, část věty před středníkem, o. s. ř.)